

PÁLYAORIENTÁCIÓS TEVÉKENYSÉG EMPIRIKUS VIZSGÁLATA A SZOCIALIZÁCIÓ MÁSODLAGOS SZÍNTERÉN AZ ÓVODÁKBAN, AZ ISKOLA-ÉRETT KORCSOPORT KÖRÉBEN

Visztenvelt Andrea–Galló Györgyné

Összefoglalás

A Kutatásunk célja, hogy az iskolaérett óvodások csoportjában vizsgáljuk meg azt, hogy releváns lehet-e a pályaaorientáció témakörébe tartozó ismeretátadás. Ennek alapján a pályaaorientáció, az iskolaérett óvodás korosztály és az óvodapedagógusok által megvalósított tevékenységek kapcsolatát kívántuk feltárni. Vizsgálatunk középpontjában az óvodapedagógusok által végzett tevékenységek - amelyek a felnőttek munkájának világához kapcsolódnak - módszerei és a pályaaorientáció tartalma és irányelvei közötti kapcsolat állt. Strukturált csoportos foglalkozások megvalósítása révén megfigyeltük, hogy megvalósítható-e az iskolaérett óvodás korosztály körében pályaaorientációs tevékenység, illetve elemeztük, a pályaaorientációs tevékenységek szükségességét az óvodai nevelésben.

Kulcsszavak: pályaaorientáció, óvodás korosztály, pályaismeret fejlesztés

EMPIRICAL EXAMINATION OF CAREER GUIDANCE ACTIVITY IN THE SECONDARY SOCIALIZATION IN KINDERGARTENS AMONG THE SCHOOL-AGE POPULATION

Abstract

The aim of our research is to investigate whether knowledge transfer in the field of career guidance can be relevant in the group of school-aged kindergarten students. Based on this, we wanted to explore the relationship between career orientation, school-ready preschoolers and the activities implemented by preschool teachers. The focus of our study was the relationship between the methods of activities performed by kindergarten teachers - which are related to the world of work of adults - and the content and guidelines of career guidance. Through the implementation of structured group sessions, we observed whether career guidance activities could be implemented among school-age preschoolers, and we analyzed the necessity of career guidance activities in preschool education.

Keywords: career guidance, school-ready preschool age group, world of adult work

Bevezetés

Tanulmányunkban a munka-pálya tanácsadás területén belül - a napjainkban kiemelkedő jelentőségű - pályaaorientáció tudományába történő új célcsoport bevonásának lehetőségét vizsgáltuk, hiszen a támogató odafordulással elősegíthető, megkönnyíthető a pályaválasztási döntések sorozata.

Amennyiben már az óvodás korosztály – kiemelten az iskolaérett korcsoport – megkapja azt a jellegű tudást, természetesen az életkori sajátosságok és adottságok figyelembevételével, amelyre támaszkodhat, majd előhívhatja azt, amikor is a későbbiekben az önmagáról alkotott kép

és a jövőkép tervezés összeegyeztetésénél döntéshozatal előtt áll, felkészülve egy újabb életszakaszra, úgy vélhetően egy sokkal kiegyensúlyozottabb folyamaton fog túljutni, mely természetesen az egész életútjára hatással lesz.

Kutatásunk fő kérdésköre, hogy bevonható-e az iskolaérett óvodás korosztály a pályaorientációs tevékenységbe, hiszen ez a korcsoport hagyományos értelemben nem célcsoportja az életpályatanácsadásnak. Három kérdéskörre fókuszáltunk; a felnőttek munkájának világához kapcsolódó ismeretbővítésre irányuló óvodai tevékenységek módszertanára, a megvalósuló tevékenységek és a pályaorientáció módszerei között vonható párhuzamra, valamint a pályaorientáció egyik jelentős eszközének a strukturált csoportfoglalkozás megvalósításának gyakorlati megfigyeléseire iskolaérett óvodás korcsoportban.

A pályaorientáció elméleti háttere

A XX. század eseményei, mint a világháborúk, az ipari forradalmak, a politikai eszmék változásai, a társadalmi és gazdasági átalakulások eredményeként jelentek meg a szakmastrukturák új kihívásai, amelyek az egyének alkalmazkodását és fejlődését egyaránt követelték. A társadalom munkához való eszmei hozzáállása a korábbi évtizedekben az alig becsült tevékenység besorolásból az érték, a társadalom számára követendő cél, s az anyagi biztonság forrásává emelkedett. Ezzel egyidőben a pályaválasztás inkább volt nevezhető pályakijelölésnek, mely tudatos befolyásolást jelentett, az egyének igényeinek figyelembevétele nélkül.

A globalizáció, a technológiai fejlődés hatására, valamint a megfogalmazott igények okán alakult nemzetközi és hazai szinten egyaránt a támogató szolgáltatások köre – melyeket az elmúlt évtizedek során jelentős változás jellemez - s melyek arra hivatottak, hogy az egyének eligazodását segítsék a munka világában releváns információk nyújtásával. A munka-pályaválasztást segítő humánszolgáltatások életem át tartó támogató rendszerén belül az egész szakmai életutat támogató pályaorientáció egyik célja, hogy már az életpálya kezdetén segítse a döntéselőkészítő folyamatokat, amelyek eredményeként várható a szakmaválasztás, karrierépítés és mindezek által a sikeres életpályaépítés (Borbély-Pecze, 2010).

A pályaorientáció folyamatának jelentőségét hangsúlyozza az alapfokú nevelési-oktatási intézményekben, hogy a Nemzeti Alaptantervben – mely a nevelési-oktatási alapelveket, a köznevelés keretrendszerét biztosítja - már a 2000-es évek előtt törvényileg megfogalmazásra került a pályaorientáció fogalma, életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterülethez kapcsolódóan, valamint a megvalósítandó fejlesztési teendők szabályozása, azzal az általános céllal, hogy a tanulókat segítse a pályaválasztásban. Az alapfokú oktatás alsó tagozatában is elérendő célként szerepel – a tanulók életkorának és sajátosságainak figyelembevétele mentén – hogy az iskolának átfogó képet kell nyújtania a munka világról. Ennek érdekében olyan tevékenységeket szükséges biztosítani, amelyekben a tanulók kipróbálhatják képességeiket, felfedezve érdeklődésük főbb területeit, fejlesztve ezáltal ön- és pályaismeretüket (Szilágyi, 2007).

A pályaorientáció kifejezés két szóból tevődik össze; - a pálya, mely alatt bizonyos értelemben maga az élet folyamatát értjük, - és az orientáció, mely tájékozódást, eligazodást jelent. A jelentésnek megfelelően tehát segítség az információk közötti eligazodásban, azzal a céllal, hogy az egyén tisztább képet kapjon önmagáról, valamint a munkaerőpiaci lehetőségeiről, vonatkozzanak az információk a képzési, szakmai vagy akár a karrierépítési lehetőségekre egyaránt, melyek az élet folyamatának meghatározó elemei.

Az egyén önmagáról és a társadalmi környezetéről szerzett ismereteinek összehangolása eredményezheti a tudásalapú társadalomba és gazdaságba történő eredményes belépést, önmegvalósítást, elégedettséget. Az önismeret alakulása a személyiségjellemzők, az érdeklődés, a képességek, az értékek, a munkamód és tanulási stílus dimenziói mentén történhet, míg a társadalmi környezet elemei a pályaismeret, a munkaerő-piaci ismeretek, a képzési lehetőségek. Ahogyan Szilágyi (2007) meghatározta a pályaaorientáció fogalmát: „-egy olyan folyamat, amely a tanuló egyéni igényeinek figyelembevételével segíti a megfelelő pálya, szakma kiválasztását, a lehető legszélesebb információnyújtás révén” (Szilágyi 2007:22).

A pályaaorientáció tartalmi szempontból interdiszciplináris tudomány - a pszichológia, a közgazdaság, a jog és a munkatudomány ismereteit is felhasználva - alapvetően a pályaválasztás előtt álló fiatalokat készíti fel és támogatja a szükséges ismeretek megszerzésével és bővítésével, feltételezve a fejlődést az életpályaeépítés sikeres megvalósulása mentén. A sikeres jelző alatt pedig értendő, hogy az önismerettel összhangban történik meg a pályaválasztás, vagyis a vágyak és a realitás összehangolása zajlik benne. A pályaaorientáció tudományát meghatározó alapelvek; az életpályaszemlélet, a folyamatelv és a támogatás. Életpályaszemléletű, hiszen az egyén aktuális élethelyzetét figyelembe véve az életút előzményei és a munka-pályakeresés további irányai és lépései egyaránt fellelhetők. Folyamatelvű, hiszen egy adott pillanatban történő kiértékelést követően, a korábbi tapasztalatokat felhasználva, a jövőbeni tervezés metodikája mentén mennek végbe az események. Támogató jellegű, amely segítséget jelent, hiszen az egyének számára önmagukról meglévő ismereteik és az információk halmazából számukra szükséges tényezők rendszerezése zajlik, melynek eredményeképpen döntések meghozatala valósulhat meg (Szilágyi, 2007).

A tanácsadás olyan humánszolgáltatás, amelynek középpontjában az ember áll, személyes érdekeivel, egyedi életfelfogásával, sajátos élményvilágával és egyéni tapasztalataival. A résztvevők - tanácskérő és tanácsadó - mindegyikére jellemző az egyediség, így a szolgáltatás egyénre szabott, a tanácskérő igényéhez igazodó tevékenység. A társadalom és a közösségi igény határozza meg azokat a területeket, amelyen szerveződhet humánszolgáltatás individuális problémakezeléssel (Szilágyi, 2007). A magyar kutatók eredményei egybehangzóak; a pályaaorientáció tartalmát az önismeret, a pályaismeret és a képzési lehetőségek ismerete jelenti (Suhajda 2017: 26). Ezek alapvetően tehát két területet foglalnak magukba, az egyének önmagukról szerzett ismereteit és a társadalmi környezeti ismeret elemeit. A tanácsadás fő módszere a beszélgetés, mint célzott metodikai eszköz, melynek alkalmazásával meghatározott tevékenységeket szeretne a tanácsadó elérni, mint például tanácskérő érzelmeinek verbalizálását, önmagáról alkotott képe realizálását, terveinek definiálását és a tanácskérő számára szükséges információk átadását. A célzott beszélgetés egyrészt a személyes érintkezés eszköze, mely a hangulatteremtésben is kiemelkedő jelentőségű, másrészt, mint módszer a tanácsadás folyamatának struktúráját, irányát és tartalmát is megszabja. A tanácsadás eszközei egyrészt az önértékelési eljárások, melyek kérdőív jellegűek, meghatározott produkciófelülettel hozzásegítve a tanácskérőt öndefiníciója megfogalmazásához.

Az önismeret kialakulása a személyiségjellemzők, az érdeklődés, a képességek, az értékek, a munkamód és tanulási stílus dimenziói mentén történik, így ezeket a pályaaorientáció alappilléreinek tekintjük. *Az érdeklődés:* amely a számunkra fontos tárgyak, személyek, tevékenységek. Az iskolaérett óvodás korosztály életszakaszában kialakult érdeklődési körről nem beszélhetünk, legfeljebb az figyelhető meg, hogy aktuálisan, melyek azok a tárgyak, események, amelyek köré a gyermekek figyelmé csoportosul. Ahogyan Nagy László írja A gyermek érdeklődésének lélektana című könyvében – mely mű napjainkban is meghatározó a pedagógiai oktatásban - a gyermekek érdeklődésének kialakulása hosszú éveken át tartó folyamat, melynek időtartama nem megállapítható, hiszen egész életünk során változhat érdeklődésünk iránya és intenzitása egyaránt. Jellemző a szubjektív érdeklődés, mely érzelem vezérelt és a környezet tárgyaitra irányul, ami a külső cselekvésben nyilvánul

meg, célok és gyakorlati eredmények nélkül, pusztán a cselekvés örömeért. *A képességek:* amelyek a velünk született adottságaink és fejleszthetők. A képességek alakulását a gyermek minden tevékenysége és a környezeti hatások, ingerek egyaránt befolyásolják. Ahogyan Super (Szilágyi, 2007) fogalmaz téziseiben a fejlődés az egyes életstádiumokban irányítható, a képességek, az érdeklődési körök érési folyamatainak elősegítésével, valamint a valóságról nyújtott ismereteken keresztül az önmegfogalmazás támogatásával. *Az értékek:* amelyek általános elvárásként jelennek meg; *a munkamód:* amely a munkavégzés hogyanját fejezi ki (Szilágyi, 2007). Az értékfelfogási képesség alakulása az óvodai évek során folyamatosan fejlődik, mely hosszú tapasztalás és gyakorlás eredményeként tud megvalósulni. A fejlődési folyamatok megvalósulása olyan komplex folyamatként írható le, amelyben oda-vissza ható mechanizmusok érvényesülnek.

A pályaorientáció eszközei, az önértékelési eljárások előnye, hogy egyértelmű a célkitűzésük, a kérdésekre nincs elvart jó vagy rossz válasz. A válaszadás érzelmi alapon zajlik, a kiértékelés egyszerűen elvégezhető az értelmezési keret segítségével, mely tartalmazza a definíciókat és kijelöli a vonatkoztatási területeket is. A tanácskérő önmagáról alkotott képe, valamint az önértékelő eljárások eredménye egyeztethető a realitásban szereplő adatokkal és lehetőségekkel, így ezek tisztázása a tanácsadási folyamatban kiemelkedő jelentőségű, hiszen mindezek elősegítik az öndefiníció megfogalmazását és az életvezetés egészét. A tanácsadó feladata, hogy hozzásegítse a tanácskérőt az önértékelési mechanizmusai mentén az anticipált pályakép megfogalmazásában. Az önértékelési technikák egyaránt alkalmasak egyéni és csoportos tanácsadási folyamatokban. A tanácsadási folyamatok módszertani modellek segítségével valósítható meg, melyekben a célra irányulás különböző hangsúllyal jelenik meg. Általánosságban ezen folyamatok feladata, hogy meghatározzák azokat a lépéseket, amelyek által az egyén és a környezetének a viszonya megváltozhat (Suhajda, 2017).

Anyag és módszer

Vizsgálatunk mozgatórugója az az innovatív szemlélet, melyet a Lifelong Guidance szakterületének gyakorlata – az egész életen át tartó pályaorientációs tanácsadás - valamint az Európai Unió oktatáspolitikája szerint meghatározott célok – „az unió valamennyi polgárát alkalmassá tegye egyrészt a gyors és hatékony alkalmazkodásra a változásokkal átszótt, modern világhoz, másrészt aktív szerepvállalásra e változások irányának és a tartalmának a befolyásolásához, saját sorsának alakításához” (202/2007 (VII.31.)) ösztönöztek.

A kutatás alapvető kérdése, hogy vajon bevonható-e pályaorientációs tevékenységbe új célcsoport - az óvodás iskolaérett korosztály - akik hagyományos értelemben nem kifejezetten fókusz-csoportjai pályaorientációs foglalkozásnak. Kutatásunk célja társadalmi jelenségek mélyebb megértése, a megfigyelt csoport kisebb méretű és nem véletlenszerűen kiválasztott, a megfigyelés természetét illetően a célcsoport természetes környezetében kerül a vizsgálat középpontjába. Idődimenzió tekintetében keresztmetszeti vizsgálat, adott időpontban végzett felderítő és leíró kutatás – „pillanatfelvétel”. A felderítés célja pedig, hogy megvizsgáljuk, hogy lenne-e értelme egy alaposabb vizsgálatnak. Terepkutatás során megtudhatjuk, hogy a megfigyelték ténylegesen hogyan viselkednek, tehát ez a módszer alkalmas arra, hogy viszonylag nehezen számszerűsíthető adatokat gyűjtünk az attitűd és magatartásbeli részletek feltárásával (Babbie, 2008).

Hazánkban az oktatási rendszer kialakítása alapvetően folyamatszempontú, vagyis az egyes oktatási és nevelési szinteket meghatározó programok, tervek egymásra épülő rendszert alkotva kerültek megalkotásra. A Nemzeti Alaptantervben meghatározottak szerint a közoktatás szerves része

a pályorientáció. A NAT kialakítása az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjára épül. Az óvodai nevelés feladatai az óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkciók, melyek teljesítése közben a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba - a kisiskolás korba - való átlépés belső pszichikus feltételei. Feltételezéseink szerint az óvodai nevelés tevékenységeiben, mint a munka jellegű tevékenységek vagy a külső világ tevékeny megismerése beágyazható lenne a pályorientáció metódusa – figyelembe véve az óvodás korosztály életkori és egyéni sajátosságait, valamint az eltérő fejlődési ütemét – elősegítve a későbbi életszakaszokban várható döntési helyzetek gördülékenységét.

Ezek alapján három feltételezett kérdéskört vizsgáltunk meg;

H1: - Vajon az óvodapedagógusok a pályorientáció folyamataiban megjelenő tudásbővítést alkalmazzák-e az óvodai tevékenységek során, a pályorientáció tudományának és irányelveinek tükrében?

H2: -Vajon az iskolaérett óvodáskorban pályorientációs foglalkozások megvalósíthatók-e, hiszen a pályorientációs folyamatok tevékenységei egész életen át tartó támogatást tesznek lehetővé,

H3: -Vajon a pályorientációs foglalkozások tematikus jelenléte az óvodai nevelésben szükséges lehet-e, mivel a foglalkozások által átadott ismeretek alkalmasak a személyiségjellemzők fejlődésének tudatos elősegítésére, támogatására, valamint az ismeretek bővítésére, mindezek által pedig felkészülni a felnőtt életre.

A vizsgálat helyszínéül Gyöngyös városának tagóvodái közül a Mátrafüredi Tagóvodát választottuk. Ezen az intézményen belül egy csoport működik, amely vegyes életkorú, így könnyebben megvalósítható a kisebb gyermekeknél a kialakult szokásrendszer elsajátítása és a nagyobb gyermekek szociális érzékenyítése, valamint az iskolába készülő gyermekekre így több figyelem jut.

Az első kérdés vizsgálatára kérdőíves kutatási módszert választottunk, melynek célcsoportja az óvodai nevelés kulcsszereplői az óvodapedagógusok voltak. A célunk a vizsgálattal az volt, hogy megismerjük az óvodapedagógusok tevékenységén keresztül megvalósuló ismeretbővítési szokásait a felnőttek munkájának világához kapcsolódóan, tisztább képet kapva az erre irányuló tevékenységek módszertanáról.

A második kérdés vizsgálatához a terepkutatás módszerét választottuk, melyben strukturált csoportfoglalkozást valósítottunk meg, a pályorientáció módszertani útmutatásának megfelelően, figyelembe véve az adott korosztály jellemzőit és igényeit. A terepkutatás célcsoportja az óvodáskorú gyermekek közül az iskolaérett korosztály – adott vizsgálatban hat fő - hiszen ők azok, akik már szinte készen állnak az iskolába lépéshez, ahol a törvényi kereteknek megfelelően már pályorientációs felkészítésben is fognak részesülni. A strukturált csoportfoglalkozás felépítés tekintetében kötött, általában öt elemet tartalmaz: 1.Hangulatteremtés: amellyel elválasztjuk a hagyományos ismeretátadástól, 2.Célkitűzés: annak tudatosítása, hogy mit kell a résztvevőknek önmagukért tenniük, 3.Ismeretfeldolgozás: meghatározott tartalmú strukturált gyakorlatok segítségével, 4.Személyes Hozam: egyéni megnyilatkozásokat hívunk, kérdésre válaszokat gyűjtünk, 5.A következő foglalkozás előkészítése: a résztvevők önálló feladata (Szilágyi, 2007: 258).

A harmadik kérdés megválaszolásához a kutatás kettő részvizsgálatának eredményeit vettük figyelembe.

Eredmények

Kérdőíves vizsgálat

A kérdőíves vizsgálat online formájának köszönhetően 114 darab kitöltés érkezett országosan, mind a hét régióból. Az óvodapedagógusok válaszaik alapján eltérő jelentőséget tulajdonítanak a felnőttek munkájának világához kapcsolódó ismeretbővítési tevékenységeknek.

A kitöltők közül 54,4% véleménye szerint az óvodáskorú gyermekek nincsenek tisztában az életkori adottságaiknak megfelelően a szüleik foglalkozásával és 76,3% szerint általánosságban a felnőttek munkavilágáról sem elegendő mennyiségű információval rendelkeznek.

Az óvodapedagógusok 63,2% által tervezett foglalkozásokban megjelenik a felnőttek munkájának világához kapcsolódó ismeretbővítés, legtöbb esetben eszközökön és tevékenységeken keresztül. Az ismeretátadás középpontjában álló munka típusa – régi mesterségek, jelenkori és új szakmák; amelyeket a modernizáció generált – eltérő arányban vannak jelen.

A megvalósítás gyakorisága a 65,8% válaszadó esetében havonta egy alkalomra tehető, míg az alkalmazott módszerek közt szintén jelentős különbségek mutatkoznak.

A pályaorientációról a kitöltők többsége 89,5% hallott már, de annak tartalmával, módszertanával és jelentőségével csak néhányan vannak tisztában. A megvalósulási keretnek pedig a kifejezetten ezzel a céllal szervezett fórumokat gondolják.

1. ábra Az óvodapedagógusok válasza a pályaorientáció gyakorlatáról Kí.6.-N=45

Forrás: Saját szerkesztés, Word-Art 2021

Strukturált csoportfoglalkozás

A pályaorientáció módszertana lehetővé teszi, hogy különböző korosztályok számára és eltérő döntési helyzeteket figyelembe véve készüljön tematikus foglalkozástervezet. A foglalkozások az óvodai tevékenységtervezetek tematikáját követve, a pályaorientáció metodikája mentén zajlottak. Az iskolaérett óvodás korosztály igényeihez, jellemzőihez és érettségi szintjéhez igazodva készült strukturált csoportfoglalkozást, melynek legfőbb célja a széleskörű ismeretek átadása a felnőttek munkájának világához kapcsolódóan. Ebben az életkorban még nem várható el a pályaorientáció folyamat eredményeként az öndefiníció megfogalmazása, ezen belül az érdeklődés és képességek számbavétele sem, illetve információ átadás nem történik a képzési lehetőségek és várható döntési helyzetek tekintetében sem. A foglalkozások időkerete nem korlátozott, hiszen fontos, hogy minden résztvevő be tudjon számolni az ismereteiről, élményeiről és tapasztalatairól. A feladatok mozgatórugói az élménypedagógia elemei, amelyek a közvetlen tapasztalásokra és az aktív cselekvésre épülnek. Az élménypedagógiára épülő foglalkozások alkalmával a tudásbővítés a megismerés tevékenységei által valósul meg, amelyben a motiváció alapját képezik az élményszerűség és az aktivitás.

Az óvodai tevékenységek komplexen megjelentek a tematikus foglalkozás során, mint kötetlen beszélgetés, rajzolás, találós kérdések, képek párosítása/csoportosítása, mondókázás, éneklés, szerepjáték, társasjáték.

A kutatás megvalósítása bemeneti méréssel kezdődött mely arra irányult, hogy felmérjük adott korosztály hány darab szakmát ismer és tud megnevezni. Mindannyian készítettek rajzokat, öt gyermek a szüleit rajzolta le valamilyen munkaeszkővel a kezében, környezetében és egy gyermek volt, aki a szülő jelenléte nélkül a munkáját rajzolta le. Három gyermek egy foglalkozást ábrázoló rajzot és három gyermek két szakmát ábrázoló rajzot készített, melyek többnyire a szülei foglalkozásai, szakmái. Ezekon a rajzokon keresztül összesen kilenc megnevezést tudtak adni, amelyeknél mindössze három szakmának a megnevezése volt pontos, amelyek a tanár, az esküvőszervező és az ügyvéd voltak.

2. ábra Strukturált csoportfoglalkozás-Bemeneti mérés

Forrás: Saját kutatás 2021

A -Mi leszel, ha nagy leszel? kérdésre sokféle válasz érkezett, többek között olyanok is, amelyek a szülei foglalkozásaként nem hangzottak el. A válaszaik az építészmérnök, az állatorvos és a postás voltak. Ám a válaszaik mögött rejlő tudás felméréseként történő visszakérdezésre, mi szerint – Milyen munkát végeznek, mivel foglalkoznak ezek az emberek? bizonytalan, biztos tudást nem mutató válaszok születtek.

Beszélgetés közben vált világossá az a tény is, hogy inkább a munkaeszközöket, a munkával kapcsolatos tárgyakat képesek megnevezni, amit azonosítanak a szakma, foglalkozás megnevezésével a konkrét neve helyett.

Ezt követően hibás tárgyakat, majd szakembereket munkavégzés közben ábrázoló képeket láthattak. Végül a foglalkozásokat ábrázoló képeket és további képeket a jellegzetes szerszámokról, eszközökről helyeztünk eléjük, melyeket először csoportosítottunk, majd hozzárendeltük a megfelelő szakmákhoz.

3. ábra Strukturált csoportfoglalkozás-Szerszámbörze

Forrás: Saját kutatás 2021

Miután az eljűk tárt szakmákat megismerték, az azok végzéséhez szükséges eszközöket és szerzőszámokat helyeztük eljűk összekeverve. Csoportosítottuk azokat és a szakemberekhez rendeltük, majd minden gyermek választhatott egy-egy szakmát és szerepjáték formájában folytattuk az ismeretbővítésre irányuló folyamatot. A munkamód fogalomkörébe tartozó kérdések alapján játszottunk és mélyítettük el a megszerzett tudást.

A kutatás eredményessége kimeneti méréssel zárult a szakmák ismeretére vonatkozóan. A foglalkozás zárásaként újabb rajzot készítettek a gyermekek azokról a szakmákról, amelyeket a foglalkozás végén megtudtak nevezni, összesen huszonháromat.

4. ábra Strukturált csoportfoglalkozás-Kimeneti mérés

Forrás: Saját kutatás 2021

Következtetések és javaslatok

A kérdőívet kitöltő óvodapedagógusok 76,3% véleménye, hogy az óvodás iskolaérett korosztály nem rendelkezik elegendő mennyiségű információval a felnőttek munkájának világához kapcsolódóan, ahogyan a 54,4% szerint szüleik foglalkozásáról is hiányosak az ismereteik, amit a terepkutatásunk eredménye is megerősít. Az óvodapedagógusoknak 76,7%-a tartja fontosnak a teljeskörű információ átadást mind a régi mesterségek, mind a jelenkori és új szakmák kategóriára vonatkozóan, így azok a gyermekek, akik például csak a régi szakmákról rendelkeznek tudással, egyfajta hátrányban vannak a társaikkal szemben, hiszen nincs széleskörű információjuk a társadalmi és gazdasági fejlődés által generalizált újszerű elvárásokhoz szükséges attitűdök fejlődéséhez. Fontosnak tartjuk tehát, hogy olyan ismeretbővítési folyamatok valósuljanak meg az óvodai nevelés tevékenységeiben, amelyek lehetővé teszik, hogy a gyermekek - természetesen az életkori adottságaik figyelembevételével - széleskörű információkra tudjanak szert tenni a felnőttek munkavilágához kapcsolódóan, amelyek a személyiségjellemzők fejlődésére is hatást gyakorolnak és ezáltal elősegítik a későbbi döntések meghozatalához szükséges kompetenciák kialakulását, lehetővé téve a tudásalapú társadalomba történő sikeres bekapcsolódást.

A válaszadók közül 89,5% úgy gondolja, hogy a pályaeorientáció egy olyan folyamat, melyben tudatos felkészülés keretében történik információgyűjtés a következő életszakaszokhoz. Úgy vélik, hogy ezeknek a folyamatoknak a megvalósulása intézményes keretek között, főként az iskolában vagy erre a célra szervezett fórumokon belül kell megtörténniük. Ezek alapján egyértelművé vált, hogy az óvodapedagógusok nem gondolják, hogy az általuk végzett nevelő munka folyamatain belül megvalósul pályaeorientációs tevékenység, már ebben a korai időszakban. Az első feltételezés teljesen beigazolódtott, az óvodapedagógusok többsége – még ha nem is tudatosan – de a pályaeorientáció folyamataiban megjelenő tudásbővítést alkalmazza.

Az iskolaérett óvodás korosztály számára készített tematikus foglalkozássorozat a tervezetnek megfelelően zajlott. Empirikus kutatás révén szükséges volt olyan módszereket találni, amelyekben számszerűsíthető adatok gyűjthetők. Mivel az eredményeket számokkal tudjuk igazolni, így bemeneti és kimeneti mérőket kellett megállapítani. A bemeneti mérés igazolásaként a foglalkozássorozat első alkalmával ismert szakmák száma, a kimeneti mérés igazolásaként pedig az utolsó foglalkozás alkalmával felsorolt szakmák száma szemléltetik leginkább a kutatás eredményességét. A kutatás során felhasznált élménypedagógiai elemek nagy mértékben elősegítették a gyermekek érdeklődésének fenntartását, valamint a figyelemtartásuk megnövekedett idejét.

A második feltételezés részlegesen igazolódtott, mivel a strukturált csoportfoglalkozás elemei mentén készített tematikus pályaeorientációs foglalkozástervezet megvalósítása a terepkutatás alkalmával megtörtént. Legfőbb célként az a gondolat fogalmazódott meg, hogy amennyiben széleskörű ismereteket tudnak elsajátítani a gyermekek, abban az esetben már eredményesnek minősíthető a kutatás pályaeorientációs foglalkozás megvalósulása tekintetében. Ebben az életkorban még nem várható el az öndefiníció megfogalmazása, ezen belül az érdeklődés és képességek számbavétele sem. Az érdeklődésük pozitív töltetű tevékenységekkel könnyen bővíthető – támaszkodva a természetes kíváncsiságukra - és ezáltal úgy gondoljuk, hogy hiba lenne ezt a lehetőséget kihasználatlanul hagyni. A tapasztalataink alátámasztják, hogy olyan mértékű tudásbővítés valósítható meg, amely elősegíti az öndefiníció megfogalmazásának tudatos fejlesztését, illetve a későbbi döntések meghozatalának alapjául szolgálhatnak.

A szakmák megismertetésének, valamint a pályaismeret alakításának szükségességével a kérdőívet kitöltő óvodapedagógusok egyetértenek, hiszen mindannyian fontosnak tartják az óvodai nevelés tevékenységeiben a felnőttek munkavilágához kapcsolódó ismeretbővítésre irányuló feladatok megvalósítását. Az óvodapedagógusok úgy nyilatkoztak, hogy amennyiben elérhető lenne számukra

olyan tematikus foglalkozássorozat, amely a munka világához kapcsolódik, akkor alkalmaznák azt. Ezek alapján egyértelműen kirajzolódni látszik az óvodapedagógusok véleménye és gondolatai, valamint nyitottságuk a pályaorientációs folyamatok tartalmának megvalósítása iránt. Feltett szándékunk, hogy a kutatás eredményein keresztül bebizonyosodjon, hogy szükséges az újszerű pályaorientációs gondolkodás és egyben kivitelezhető pályaorientációs foglalkozás az óvodai nevelés tevékenységeiben. Tény, hogy bizonyos területek, mint például az öndefiníció megfogalmazása még nem várható el ebben az életkorban, de az élményalapú ismeretbővítés folyamatai és a tapasztalatszerzés nagyban elősegítik azt a későbbi években. A felnőttek munka világáról átadott széleskörű ismeretek jelentősen képesek befolyásolni a teljes személyiségben történő változásokat és a fejlődést. Terveink között szerepel egy olyan módszertani segédlet kidolgozása, amely lehetővé és elérhetővé teszi az óvodapedagógusok számára a pályaorientációs tevékenységek tudományának megismerését, valamint a pályaorientációs foglalkozások megvalósítását. A módszertani útmutató a Nemzeti Alaptanterv előírásait, az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramját, az óvodáskorú gyermekek közül első sorban az iskolaérett korosztály jellemzőit és sajátosságait, valamint a pályaorientáció tudományát ötvözve kerülne kidolgozásra. A módszertani útmutató elősegítené, illetve lehetővé tenné, hogy már ebben a korai stádiumban támogatást kapjanak a gyermekek az életpálya tervezés hosszú folyamatában, felkészülésüket segítve ezzel a felnőtt létre.

A harmadik feltételezés a kettő részvizsgálat eredményeinek összegzése alapján részlegesen igazolódott.

A pályaorientáció szakirodalmi áttekintése nyomán megismert módszerek, valamint a kutatás eredményei által egy olyan új szemléletű metódus kialakítása vált fontossá, amely az óvodai intézményesített nevelő-oktató nagycsoportban zajló folyamatok minden érintettje számára egyenlő eséllyel biztosítanak hozzáférést a pályaorientációs tevékenységekhez.

Összegzés

Az óvodás korosztály iskolaérett csoportjaiban a nyitottsággal várakozó gyermekek életüknek ebben a szenzitív szakaszában széleskörű ismeretek befogadására képesek. Ez a tudásvágy segíti megvalósítani az óvodapedagógusok mindennapi tevékenységeit és egyben hívja életre a pályaorientációs szakemberek innovatív törekvéseit.

A tanulmányunk kutatási módszerei megfelelőek voltak a kutatás céljainak vizsgálatához. A kérdőíves vizsgálati módszer által megismertük az óvodapedagógusok tevékenységeinek hogyanját a felnőttek munkájának világához kapcsolódó ismeretátadási folyamatokban. Ennek mentén az óvodapedagógusok vélekedését a pályaorientációs folyamatokról.

A strukturált csoportfoglalkozás módszere mentén készített tematikus terv olyan empirikus vizsgálatot tett lehetővé, amely elősegítette a pályaorientáció tevékenység megvalósítását és annak eredményességének részleges láthatóságát. A pályaorientáció módszerének, az iskolaérett gyermekek pszichológiai sajátosságainak, a fejlődési folyamatainak jellemzői és a szocializáció másodlagos színterének alapos ismerete birtokában végeztünk eredményes kutatást ebben a témakörben.

Amennyiben az Európai Unió útmutatását vesszük figyelembe, amely szerint minden állampolgárnak egyenlő esélyt kell kapnia a tudásalapú társadalomba történő bekapcsolódásra, úgy azt gondolom, hogy az iskolaérett korosztály körében végzett pályaorientációs tevékenység ennek elősegítését képes megvalósítani. A gyermekek olyan támogatást kaphatnak ezáltal – az életkori adottságok és sajátosságok figyelembevételével – amelyre a későbbi években az önmagukról alkotott kép

és a jövőtervezés összeegyeztetésével a döntéseik elősegítése történhet, felkészülve a soron következő életszakaszra

Összességében megállapítható, hogy a pályorientációs foglalkozások tematikus jelenléte az óvodai nevelésben szükséges, mivel a foglalkozások által átadott ismeretek alkalmasak a személyiségjellemzők fejlődésének tudatos elősegítésére, támogatására, valamint az ismeretek bővítésére, mindezek által pedig felkészülni a felnőtt létre. A pályorientáció módszerében szereplő folyamatok komplexen az egyéni fejlődési útjára vitathatatlanul pozitív hatással bírnak.

A kutatási eredmények a szakirodalommal összeegyeztethető képet mutatnak, hiszen a pályorientáció tudománya a megfelelő módszerek implementálásával lehetővé teszi az egész életen át tartó támogatást, akár már ebben a korai életszakaszban is.

Hivatkozott források

- Borbély-Pecze T. (2010): Életút támogató pályorientáció. Budapest, ELTE-PPK-NDI D. http://www.borbelytiborbors.extra.hu/CV/BPTBors_PhD_2.pdf Letöltés ideje: 2021.10.10.
- Cole M–Cole S (1998): Fejlődéslelektan Budapest, Osiris Kiadó
- Earl Babbie (2008): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest, Balassi Kiadó
- Kenderfi M. (2011): Pályorientáció. Gödöllő, Szent István Egyetem https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_palyaorientacio/ch01s02.html Letöltés ideje: 2021.09.18.
- Márkus E. Fontosabb pályorientációs elméletek http://www.biharinepfoiskola.hu/kompetencia_eu/page.php?72 Letöltés ideje: 2021.10.02.
- Nagy L. (1908): A gyermek fejlődésének lélektana. Budapest, Franklin-Társulat
- Lendvai L. (2013): Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja Budapest, MÓD-SZER-TÁR Kft.
- Rókusfalvy P. (2002): Pályorientáció – Orientációs zavarban, Pályorientáció – Új törekvések. Gödöllő, Kontakt Alapítvány
- Suhajda Cs. (2017) A pályorientációs tevékenység változása és megvalósulása a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra, [PhD értekezés] Pécs Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/16401/suhajda-csilla-judit-phd-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Letöltés dátuma: 2021.10.10.
- Super D. E. (1984): Önmegvalósítás munkában és szabadidőben. In Ritoókné és Gillemontné (szerk) (1994): Pályalelektan szöveggyűjtemény. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Szilágyi K. (2005.) A fiatalok és felnőttek pályorientációs és karrierépítési készségeinek szintje, fejlesztésének lehetőségei. Kutatási zárótanulmány <https://konyvtar.nive.hu/files/12szilagyi.pdf> Letöltés ideje: 2021.09.15.
- Szilágyi K. (2007): Munka-pálya tanácsadás, mint professzió. Budapest, Kollégium Kft., 22.p 130/1995. (X. 26.) Korm. rendelet a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról <https://www.jogportal.hu/view/130-1995-x-26-korm-rendelet> Letöltés ideje: 2021.09.11.
- A Kormány 202/2007. (VII. 31.) rendelete a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról <https://docplayer.hu/5179315-A-kormany-202-2007-vii-31-r-e-n-d-e-l-e-t-e.html> Letöltés ideje: 2021.09.15.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (2000) Memorandum on Lifelong Learning. Brussels https://arhiv.acs.si/dokument/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf Letöltés ideje: 2021.09.10.

Gyöngyös Város Óvodái Pedagógia Program http://gyongyosovik.hu/e107_files/downloads/ped.pr.pdf Letöltés ideje: 2021.09.07.

Szerzők

Visztenvelt Andrea
0000-0003-4833-1047
Egyetemi adjunktus
Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Visztenvelt.Andrea@uni-mate.hu

Galló Györgyné
0009-0004-2554-0270
PhD hallgató
Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem
Gazdaság és Regionális Tudományok Doktori Iskola
Gallo.Gyorgyne@phd.uni-mate.hu

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

